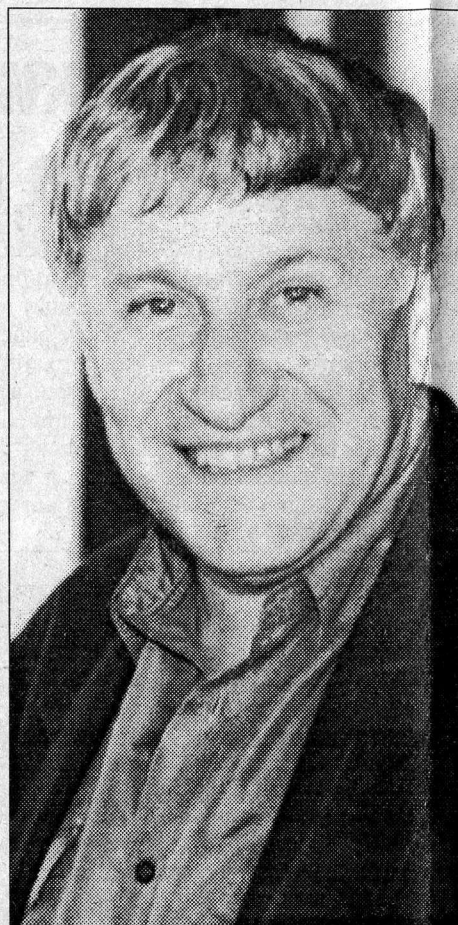
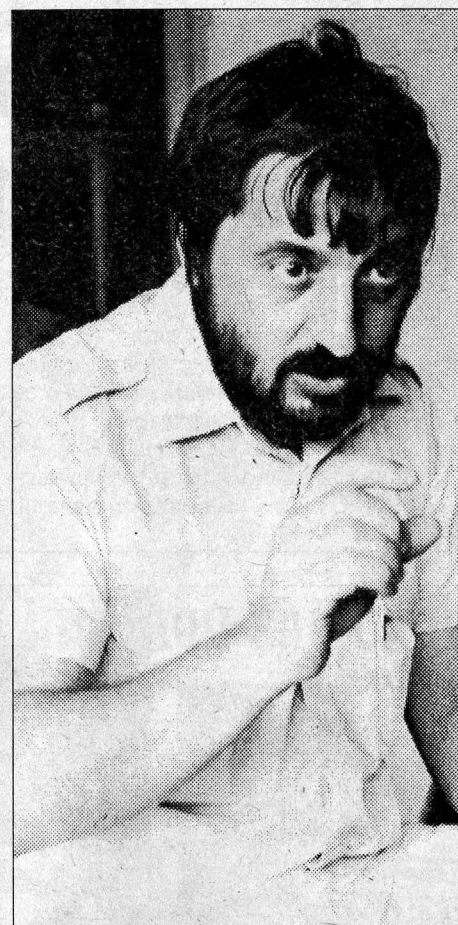

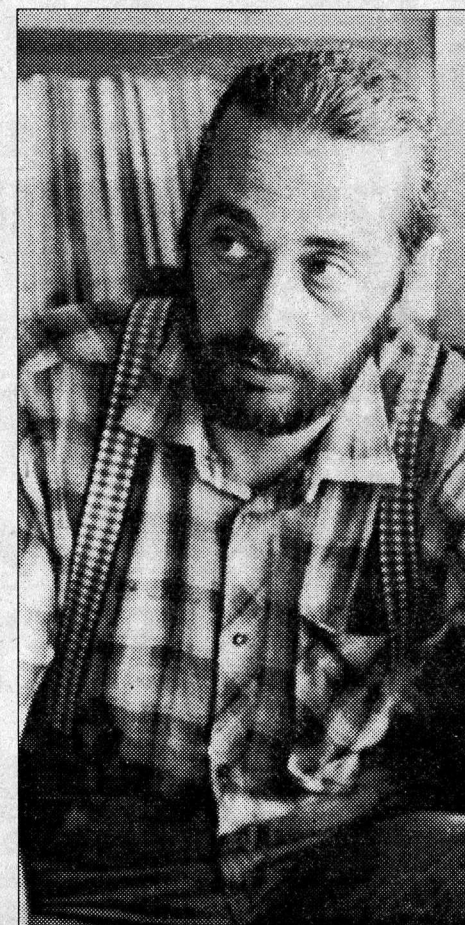
Мито Исусов: Времето е разделно В новия прочит на историята да има стабилни исторически тези и документи

Андрей Пантев: Демокрацията не е измислена за робите и от робите. Не всяко етническо малцинство е непременно демократично

Лъчезар Стоянов: Наблюдава се криза на традиционните политически схеми. На Запад постиндустриалното общество вече е факт

Валери Стоянов: Сега ни се натрапва опростенчески влизането в Европа, или връщането към обществото на 1939 г.

© Живко Ангелов

Диктатурата се прави от мъже, затова у нас такава опасност няма

„Млади“ и „стари“ историци спорят за Клио. Няма леви, нито десни, има само леваци. Всеки втори парламентарист е потенциален нубиец. Нравствен шизофреник ли е ученият-политик?

Времето било разделно и позволявало конюнктурата да се шири в съвременната историопис. Необходими са стабилни исторически тези, подкрепени с документи, казва проф. Мито Исусов на откриването на „Приморски срещи Клио'93“, организирани от фондация „Аксес“.

Преднамереното предпоставяне на тези все още присъства в историческите изследвания. Историци от школата на Мито Исусов държат на документалната мотивировка, а доказателства за определена теза винаги се намират. Сблъсък между фактографския подход и моделното мислене се очертава. Де факто чрез него се противопоставиха „старите“ професори на младите доценти и асистенти. „Документът“, „Документът“, започнаха да си подвикват един другиму младите историци в края на конференцията, ядосано развеселени от призивите на Мито Исусов за документалност. Научният подход винаги е изисквал добра изворова основа, но сухият фактологичен академизъм, изглежда, в последните години се е изчерпил. Фактологическият подход бе прикритие за тези, които не умеят да пишат другояче, заяви проф. Пантев. От друга

страна, според него есеизирането на историята също крие опасности и е нужен баланс между двата подхода, за да се котира историците в собствената си страна. Пътят на професионалното изследване, каза Андрей Пантев, е „между патетика и проза, с лек отстъп на прозата“.

Но все пак Клио е муза, реагира на призивите за сух документализъм в изследването асистентът от Търновския университет Петко Ст. Петков. И действително младите търновски историци, досега подценявани и възприемани като носители на провинциализъм, сега предизвикват всеобщо възхищение. И не толкова с по-различни от досега приетите интерпретации, колкото с

хс, ентузиазъм и емоционалност

Просто Клио ги е посетила. Дано скоро да навести и софийските историци, при които се чувства известна декадентска умора, а ако трябва да сме по-искрени, мързел и липса на влюбеност в историята. Затова пък симбиозата от интелектуалност (понякога псевдо), витиевият стил, стремежът за дисидентство са се съхранили, слава Богу, у институтски и университетски чеда.

За жалост те са академични люде и малцина не само са ерудити, но и популяризатори на новостите в историческото знание. Отчайващи са случаите, когато депутати не знаят елементарни исторически факти (че е имало Волжко-Камска България например). Всеки

втори парламентарист е потенциален „нубиец“, уви. А т. нар. „художествено-творческа интелигенция“? Художниците не правят разлика между Австрия и Австралия, между археология и архитектура. Жалко, че това е факт, а не фриволна измислица. Други прочели „Световната конспирация“ и в главите им - само еврейски заговори и сценарии. Поне да бяха чели Умберто Еко. Трети едва от Петър Констатинов (писател, а не професионален историк) чули да пръв път, че Аспаруховите българи са стигнали до Италия.

Затворено общество са историците за съжаление. Малцина умеят като Вера Мутафчиева да съчетаят невероятни научни достойнства със способността да оживят миналото и да го превърнат в добра литература. Малцина са хората като Андрей Пантев, които с шеметно изискания стил, чар и интелектуално превъзходство безпроблемно общуват с медиите, а чрез тях с нацията.

Историци, не се затваряйте в научните си черупки!

Някои почувстваха, че носят отговорност пред сънародниците си. Балканистите биха могли да създадат работна група, която да консултира оторизираните да вземат външнополитически решения. Не случайно някой от активните изследователи на българската история са и лица от политическото пространство: Николай Генчев (Конституционен форум), Андрей

Пантев (ГОР), Лъчезар Стоянов (БНДП), Димитър Луджев (Център за нова политика). Но някои от историците на форума в Приморско стигнаха до крайност, заявявайки, че когато ученият е и политик, това е симптом на нравствена шизофрения. Според други „където интелигенцията е най-силна, там политиката е най-кофти“.

На историците им се политиканства, но не знай как. Вместо да се правят на политолози, биха могли наистина да прогнозират. Да организират кръгла маса за изхода от кризата предложи Валери Стоянов, един от историците с поглед не само върху тесен отрязък време, но и върху националните и етническите проблеми в Евро-азиатския регион от Тиглат Паласар III до Тодор Живков.

Историците, които публикуват идеите си във вестници, са представяни като

халтураджии, пишеци за пари

А всъщност повечето от историците са емпирици, работещи рутинно и лишени от идеи. Все още има чисто феодално отношение към обекта на изследване: „Аз се занимавам с тази тема, не ми се бъркай, корифей съм в този период и за тази област.“ И подхранват егото си с измисленото усещане за недосегаемост и единственост в съответната сфера. Феодалът си е феодал, а конкуренцията е табу.

Историкът е критичен констататор. Той вижда, че „и днес нямаме свой енергоносител, енергогенератор, за да се захран-

ваме с въра и енергия“ (Илия Тодев). Провалите предизвикват разочарование. Трябва да се търсят нови пътища, а не да се залита от една крайност в друга, увери проф. Пантев. Глупаво било според него да се идеализира миналото преди 1944 г. като „бляскаво“. Опасна била илюзията да се смята, че децентрализацията е демокрация и всяко етническо малцинство е непременно демократично. Етатизмът според него е безценна традиция, а пътят е в американския принцип на обща заинтересованост на държавата и индивида:

„Ти ще спечелиш, но и аз ще спечеля“

Към отношението на прословутия Запад към нас проф. Пантев изрази негодувание: „Всеки треторазреден икономически експерт в Щатите се възприема с почести, защото символизира принадлежност.“ Западните учени според проф. Димитър Сирков се отнасят към българите като към аборигени, на които всичко трябва да се обясни елементарно. Разбира се, има и сериозни учени, които се чудят, че Изтокът стремглаво и безкритично се е устремил към Запада. Защо трябва да влизате изобщо в система (от социализъм към капитализъм), се питали те. Взаимната назидателна елементарност се поражда от общото невежество, смята проф. Пантев и призовава: „Познавай този, комуто подражаваш.“ На хората им се натрапва опростенчески визането в Европа, или връщането към България от 1939 г., конс-

тира с огорчение Валери Стоянов. Внасяната от Америка ултрасубкултура не ни прави по-цивилизовани. Проф. Пантев уверява, че прадедите ни през Възраждането са били по-близо до Европа от нас.

С термина „демокрация“ трябва да се внимава, защото и Хитлер, и българските звенари са го лансирани непрекъснато, предупреди един от най-сериозните изследователи на фашизма и авторитаризма Николай Поппетров. Диктатурата се прави от мъже, затова опасност от диктатура в България няма, заклеими вербално българските политици проф. Пантев. Според Илия Тодев обаче днес в България цари диктатура на хаоса,

власт на тълпата (охлокрация)

На кръгла маса „Ляво и дясно“ се постави въпросът работят ли изобщо тези понятия в българските политически условия. Фриволни приказки за ляво и дясно се срещали, без да са адекватни на процесите. Съществува криза на традиционните политически схеми. На Запад постиндустриалното общество било факт. Критериите за ляво - дясно били свързани с ценностите свобода (дясно) и равенство (ляво), твърди Стефан Дечев, асистент от Благоевградския университет.

Не трябва да се говори за леви и десни, а за леваци, уточни Веселин Янчев от Военноисторическия институт.